

Stichting Opera Zuid

Geadviseerd subsidiebedrag: € 1.888.300

Gevraagd subsidiebedrag: € 3.500.000

Over de instelling

Stichting Opera Zuid (hierna: Opera Zuid), podiumkunsten, opera, Maastricht

Opera Zuid heeft als kernactiviteit het verzorgen van een breed opera-aanbod in de regio Zuid. Met als missie ‘opera kan een leven veranderen’ wil Opera Zuid in, voor en vanuit Zuid-Nederland toegankelijke en avontuurlijke opera maken voor een zo breed mogelijk publiek. Bij het verwezenlijken van haar missie stelt zij drie uitgangspunten voorop: ‘artistieke excellentie’, ‘maatschappelijke impact’ en ‘toegankelijkheid’. De instelling positioneert zich met een consistente keuze voor Nederlandse makers en zangers en voor opera’s waarin theatraliteit belangrijk is. Talentontwikkeling van jonge professionals is voor Opera Zuid een speerpunt. In dit kader werkt zij jaarlijks onder meer aan één productie met De Nationale Opera (DNO) en de Nederlandse Reisopera, als onderdeel van de activiteiten van De Nationale Opera Studio (DNOS). Daarnaast maakt Opera Zuid elk jaar twee grotezaalproducties, een kinderopera en een community-opera in de Maastrichtse wijk Malpertuis. Opera Zuid acht een structurele verbetering van de basisfinanciering van cruciaal belang om haar basisopdracht te kunnen blijven vervullen in de subsidieperiode 2025 - 2028.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.23, tweede lid, van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting Opera Zuid een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.888.300.

De raad adviseert bij de subsidieverlening het volgende aandachtspunt op te nemen:

- Aangezien de ingediende begroting van Opera Zuid niet passend is binnen de regeling, dient het activiteitenplan voor 1 januari 2025 te worden aangepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Opera Zuid heeft in de subsidieperiode 2021 - 2024 bewezen een beziend huis te zijn met een sterke visie op muziektheater. Met slechts twee grotezaalproducties

per jaar heeft de instelling zich onmiskenbaar op de kaart gezet. Zij onderscheidde zich door haar theatrale aanpak en verwevenheid van experiment en toegankelijkheid. Hoewel de uitwerking niet altijd even scherp was, waardeerde de raad de frisse en prikkelende ideeën. De combinatie van makers, met ook regisseurs van buiten de opera, was interessant, evenals het veelzijdige repertoire dat de grenzen tussen opera, opera bouffe, operette en musical opzoekt. De raad had graag gezien dat Opera Zuid financieel in staat zou zijn geweest meer grootse producties als 'Lady in the Dark' en 'Orphée aux Enfers' te realiseren. Talentontwikkeling was diep verankerd in Opera Zuid. De aandacht voor het ecosysteem was groot. Er werden jonge zangers voor het reguliere programma gecast en kansen voor zangers en makers gecreëerd in bijvoorbeeld de jeugdopera's met DNO en producties van DNOS.

De raad is enthousiast over het samenhangende en goed doordachte activiteitenplan voor de subsidieperiode 2025 - 2028 van Opera Zuid. Het sluit aan bij de ambitie van de instelling om een onderscheidende rol te blijven vervullen. De raad vindt de activiteiten van Opera Zuid van onmisbare waarde voor een breed opera-aanbod in de regio Zuid. Opera Zuid kiest voor een origineel en sprankelend programma met jaarlijks een bescheiden aantal producties: twee grotezaalproducties, een kinderopera, een community-opera en een talentontwikkelingsproductie in samenwerking met de andere operagezelschappen in de Culturele basisinfrastructuur 2025 - 2028 (BIS). De programmalijnen vormen een organisch en evenwichtig geheel. Ze zijn thematisch en muzikaal verbonden en ook de uitgangspunten artistieke excellentie, maatschappelijke impact en toegankelijkheid komen hierin samen.

In de gekozen titels ziet de raad een consistente keuze voor opera's waarbij theatrale speelsheid en actie een grote rol spelen. Het plan getuigt van een onderscheidende visie op humor in opera. Ook schuwt Opera Zuid het experiment niet en kiest zij herhaaldelijk voor relatief minder bekende titels. Er zijn spannende keuzes voor regisseurs die vaak van buiten de gangbare operapraktijk komen, zoals Dreyka Weber, Steef de Jong, Servé Hermans en Kenza Koutchoukali. Nieuwsgierigmakend zijn bijvoorbeeld Puccini's jeugdwerk 'Le Villi' met een nieuw geschreven proloog door de jonge Nederlandse componist Karmit Fadael en de opera 'Vanessa' van Samuel Barber, in samenwerking met Théâtres de la Ville de Luxembourg. Verrassend is ook de keuze om met Kurt Weills 'Die Dreigroschenoper' een nieuwe coproductie te ontwikkelen samen met alle rijksgesubsidieerde podiumkunstenorganisaties uit Maastricht. De kinderopera's bieden duurzame ontwikkelings- en doorgroeikansen voor de betrokken makers en kweken een nieuw publiek voor opera.

De raad is zeer te spreken over de integere, consistente inzet van Opera Zuid op talentontwikkeling, van stagiair(e)s tot regisseurs, componisten, dirigenten en zangers. Opera Zuid werkt al jaren zoveel mogelijk met Nederlands of in

Nederland opgeleid talent en zet die lijn voort in de komende subsidieperiode. Door het ecosysteem van jonge professionals te ondersteunen draagt zij zorg voor de keten. Hoewel de instelling wel haar selectieproces bij de casting van zangers beschrijft, worden in de beoogde artistieke teams geen concrete namen van zangers genoemd. Hierover had de raad in de plannen graag meer gelezen.

Positief is de raad over de toegenomen samenwerking van Opera Zuid met DNO en de Nederlandse Reisopera binnen DNOS. Jaarlijks resulteert dit talentontwikkelingstraject in een (kleinezaal)productie waarin beginnende zangers kansen krijgen. Wel tekent de raad hierbij aan dat het spijtig is dat de deelnemers niet in beide jaren van hun tweejarige traject een volledig theatrale ervaring wordt geboden, nu de helft van de producties semi-concertant is geworden of een workshopvorm krijgt. Juist jonge zangers hebben de totaalervaring nodig. Ook vindt de raad het onterecht dat de schaarse deelnemersplekken soms worden ingenomen door talenten die de DNOS-ervaring niet echt meer nodig hebben en dat er weinig plekken worden gereserveerd voor Nederlandse of in Nederland opgeleide zangers. De drie partners mogen hierop kritischer zijn.

De jaarlijkse Buurt Opera Malpertuis (BOM) is een sociaal-artistiek project met muziek en theater als ontplooiingsmiddelen. Dat Opera Zuid hierbij samenwerkt met buurtbewoners in de diverse Maastrichtse wijk Malpertuis is voorbeeldstellend. Bij deze community-opera worden ook kwetsbare mensen in de wijk, die een grote(re) afstand hebben tot reguliere kunstuitingen, een jaar lang meegenomen in het maakproces van een opera.

Maatschappelijke betekenis

De verantwoordelijkheid die Opera Zuid in de subsidieperiode 2021 - 2024 heeft genomen voor het beroepsveld – door bij nieuwe producties opdrachten te geven aan makers (onder wie componisten) en veelvuldig Nederlandse of in Nederland opgeleide zangers te casten – vond de raad opvallend en prijzenswaardig. Daarnaast toonde Opera Zuid zich maatschappelijk betrokken door haar samenwerking met de domeinen onderwijs, zorg en welzijn. Er zijn schoolvoorstellingen en educatieprogramma's gerealiseerd, evenals participatieprogramma's (de BOM, kinderkoor Kokoz). De raad oordeelde wel dat sommige ensceneringen aan belang hadden kunnen winnen als duidelijker was gemaakt waarom zij juist op dat moment werden opgevoerd. Ondanks een redelijk gevarieerde mix aan makers en zangers, was de reflectie van Opera Zuid op de Code Diversiteit & Inclusie weinig specifiek. Wel koos zij de afgelopen jaren samenwerkingspartners met een duidelijke visie op diversiteit en inclusie.

Opera Zuid heeft goed uitvoering gegeven aan de Fair Practice Code, met onder meer eerlijke betalingen en solidariteit met freelancers en zzp'ers. Zo bood een apart ontwikkelde COVID-19-clausule hun een basisgarantie voor uitbetaling.

Opera Zuid blijft in de subsidieperiode 2025 - 2028 werken aan haar maatschappelijke relevantie en impact. De instelling heeft een solide netwerk van samenwerkingspartners in Zuid-Nederland en beweegt zich ook internationaal door coproducties met verschillende operahuizen in het buitenland. Haar duurzame relaties met onderwijs-, zorg- en welzijnsorganisaties dragen bij aan een goede lokale en regionale worteling. Opera Zuid weet zich via haar sociaal-artistieke programma echt te verbinden met maatschappelijke vraagstukken en verschillende gemeenschappen. Het communityproject BOM springt in het oog als een gedurfde en liefdevolle manier om het leven van mensen die (nog) niet bekend zijn met opera te verrijken. Een deel van deze mensen wordt na afloop ambassadeur en vrijwilliger bij Opera Zuid, wat de raad toejuicht. Het is lovenswaardig dat Opera Zuid met verschillende partners in Eindhoven ook in die stad een community-opera wil helpen vormgeven.

Opera Zuid beschrijft voldoende hoe ze haar diversiteitsbeleid vormgeeft. In de plannen voor de periode 2025 - 2028 ziet de raad een positieve ontwikkeling. Opera Zuid toont zich in de praktijk volop maatschappelijk geëngageerd. In het sociaal-artistieke programma spant zij zich bij de casting zichtbaar in voor een mix van jonge talenten, gevestigde namen, midcareer professionals en bijvoorbeeld ook zangers van kleur. Qua repertoirekeuze wordt aansluiting gezocht bij nieuwe perspectieven, verhalen en actuele thema's zoals 'vlucht(en)' met de producties 'Flight' van Jonathan Dove en 'Frau Luna' van Paul Lincke. De raad vindt het interessant dat ook de kinderopera's maatschappelijk relevante thema's aansnijden, zoals klimaatverandering in 'Stem van de toekomst'. Opera Zuid werkt aan een gevarieerder samenstelling van haar personeel/medewerkers en raad van toezicht.

De raad leest in de aanvraag voor de periode 2025 - 2028 een pleidooi voor verruiming van de basissubsidie om op alle fronten te kunnen voldoen aan fair practice. Dat Opera Zuid zich hiervoor, binnen de beperkte financiële mogelijkheden, al jarenlang inzet, wekt vertrouwen. Juist daarom had de raad verwacht dat de instelling de toepassing van de kernwaarden uit de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen, uitgebreid zou hebben toegelicht. Dat doet zij echter niet. De raad hecht eraan dat Opera Zuid de naleving van deze code in het eerstvolgende jaarverslag verder heeft uitgewerkt. De sociale veiligheid wordt geborgd door een welkomsbrochure over sociale veiligheid en een onafhankelijke, externe vertrouwenspersoon.

Op afspraken over eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken ook summier ingegaan. Opera Zuid volgt de cao voor rijksambtenaren en de cao Toneel en Dans.

Toegankelijkheid

Opera Zuid heeft zich in de subsidieperiode 2021 - 2024 (wederom) ook landelijk gemanifesteerd. Hoewel niet verplicht vanuit de regeling, is dit haar zichtbaarheid ten goede gekomen. Dit is een compliment waard. Het publieksbeleid was actief en de instelling heeft zich ingespannen om een nieuw (vooral jong en met opera onbekend) publiek te bereiken, onder meer via samenwerkingsprojecten, jeugdproducties, (internationale) coproducties, participatieprojecten en prijsdifferentiatie om de drempel voor mensen met lage inkomens te verlagen. Tijdens de coronacrisis met alle lockdowns ontwikkelde Opera Zuid samen met partners innovatieve digitale vormen om de live-ervaring van opera te delen.

De raad waardeert de ambitie van Opera Zuid om in de subsidieperiode 2025 - 2028 opera toegankelijk te maken voor een breed publiek. De instelling beschrijft veel activiteiten om mensen van verschillende leeftijden bij haar programma's te betrekken. Haar sterke inzet op kinderen, jongeren en jongvolwassenen is zeer te prijzen. Wel vindt de raad het publieksbeleid vrij algemeen uitgewerkt. Hij ziet in de praktijk en de plannen veel goede wil, maar mist in de waaier aan activiteiten een doordachte visie op het publieksbeleid. Welke specifieke doelgroepen heeft Opera Zuid op het oog bij het bereiken van nieuw en diverser publiek en waarom maakt zij deze keuzes? In hoeverre reflecteert zij op de eerdere inspanningen op dit vlak en stuurt zij haar publieksaanpak al dan niet bij? Wat is het beoogde speelcircuit in de komende jaren? De raad begrijpt dat Opera Zuid over een klein team beschikt, maar voor een podiumkunstinstantie in de BIS is een krachtige visie op het publieksbeleid en de beoogde doelgroepen belangrijk, juist ook om de beschikbare tijd en capaciteit effectief in te zetten. In het verlengde hiervan verdient de samenhang tussen de gekozen marketingstrategie, educatie- en participatieprojecten aanscherping.

De raad vindt het van belang dat Opera Zuid haar visie op de Code Diversiteit & Inclusie ten aanzien van publiek nader uitwerkt, verstevigt en concreter toepast. In dit verband is het jammer dat de instelling haar innovatieve digitale aanbod niet kan continueren wegens gebrek aan financiële dekking. De raad hoopt dat er middelen zullen worden gevonden om deze digitale activiteiten nieuw leven in te blazen. Hiermee kan Opera Zuid een unieke plek innemen in het bestel als voortrekker in de vernieuwing van digitale opera, en tegelijkertijd een diverser en inclusiever (inter)nationaal publiek aantrekken.

Bedrijfsmatige gezondheid

Door het volledig uitgeven van de ontvangen coronasteun aan compositieopdrachten en projecten die de keten ondersteunden, en vervolgens de energie- en kosten crisis, is Opera Zuid de subsidieperiode 2021 - 2024 in zwaar weer terechtgekomen. Afschaling, met minder producties, kleinere producties en kortere tournees, werd noodzakelijk. De werkdruk binnen het kleine team bleef

hoog. De afgelopen jaren zijn er geen vragen gerezen met betrekking tot good governance. De reflectie van de instelling op dit punt was transparant.

Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat Opera Zuid financieel redelijk gezond is.

Voor de komende subsidieperiode 2025 - 2028 vraagt Opera Zuid een subsidiebedrag van 3,5 miljoen euro per jaar aan. Dit terwijl volgens de regeling jaarlijks maximaal 1.888.300 euro beschikbaar is voor het verzorgen van een breed opera-aanbod in de regio Zuid. Dat Opera Zuid bijna tweemaal zoveel BIS-subsidie aanvraagt dan er beschikbaar is, heeft forse gevolgen voor de voorgestelde begroting en activiteiten. Ook de voorgestelde verbeteringen op het gebied van bedrijfsmatige gezondheid hangen hier nauw mee samen. Zo bezien moet de raad vaststellen dat de begroting voor de periode 2025 - 2028 niet passend is binnen de regeling.

De afgelopen subsidieperiode heeft de raad de kwetsbare financiële positie van Opera Zuid erkend en ook aangekaart bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dit heeft echter niet geleid tot een verhoging van het subsidieplafond voor de periode 2025 - 2028. De raad onderschrijft dat Opera Zuid, met alle gestegen kosten en hoge werkdruk, een verhoging van het budget nodig heeft om haar gewaardeerde functie naar behoren te kunnen blijven vervullen. De raad vindt de omvang van het activiteitenprogramma van Opera Zuid de minimale basis voor een volwaardig operagezelschap in de BIS, zeker omdat zij volgens de regeling ook nog een taak heeft met betrekking tot de regionale spreiding van opera.

Opera Zuid heeft zich in het nieuwe activiteitenplan bescheiden opgesteld: voor de periode 2025 - 2028 blijft het aantal producties per jaar gelijk: twee grotezaalproducties, een kinderopera, een community-opera en een talentontwikkelingsproductie in samenwerking met de andere operagezelschappen in de BIS. Met nog minder producties en nog kortere tournees kan de instelling niet in haar basisfunctie blijven voorzien. Met de kanttekening dat de cijfermatige onderbouwing van het gevraagde subsidiebedrag specifieker had gekund, kan de raad begrijpen dat Opera Zuid de gestegen kosten en een ruimere organisatie, nodig om de jarenlange overbelasting te stoppen, heeft doorberekend in de begroting voor de subsidieperiode 2025 - 2028.

Omdat het plan van Opera Zuid zowel artistiek-inhoudelijk als in maatschappelijk opzicht onderscheidend is en haar activiteiten van onmisbare waarde zijn voor een breed opera-aanbod in de regio Zuid, adviseert de raad het maximaal beschikbare subsidiebedrag volgens de regeling toe te kennen. Een hogere financiering kan hij binnen het kader van deze regeling niet adviseren.

Tegelijkertijd erkent de raad dat Opera Zuid structureel meer armslag nodig heeft om haar basisfunctie als volwaardig operagezelschap, dat tevens fungeert als enige operavoorziening in de regio Zuid, te kunnen vervullen. Daarom hoopt hij dat het ministerie Opera Zuid actief wil ondersteunen met aanvullende financieringsmogelijkheden, zodat er een reële oplossing komt voor de instelling.

Opera Zuid licht de toepassing van de principes uit de Governance Code Cultuur beperkt toe. Zij verwijst hiervoor naar het raad van toezicht-model en naar financiële, juridische, fiscale en subsidiekaders. Verder geeft Opera Zuid aan (meer)jaarlijkse overlegstructuren te hebben met bestuurders en/of personeel. De raad had echter graag in de aanvraag zelf gelezen hoe Opera Zuid alle principes van deze code toepast. Hij hecht eraan dat de instelling dit in het eerstvolgende jaarverslag verder heeft uitgewerkt.

Geografische spreiding

Opera Zuid is gevestigd in Maastricht. De instelling is binnen de categorie ‘Overig opera-aanbod’ de enige aanvrager voor de regio Zuid.